

206.5

2-93

1006

h

ՎԱՆԱԿԱՆ

2012

2012

206.5

Ն-93

1973

1. 950

90

Հ Ա Շ Ի Ի

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵԻԱՆԻ Ս. ԽԱԶ ՎԱՆՔԻ ՎԱՆԱԿԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Ք Ո Ր Ժ Ո Ի Ն Է Ո Ի Թ Ե Ա Ն

1912 թ.

2012

2012

06.5
-93

НАХИЧЕВАНЬ Н-Д. | | Ն.ՆԱԽԻՋԵԻԱՆ
Тип. С. Я. Авакова. | | Տպ. Ս. Յ. Աւագանի.
1913

y-5 w91

W 100
206.5
G-93
56

11441

370
2072-24

Նոր-Նախիջևանի ս. խաչ վանքի վանական կառավարութիւնը՝ բոլորելով իւր գործունէութեան հինգերորդ տարեշրջանը, կանոնադրութեան 11-րդ յօդուածի համաձայն՝ պատիւ ունի ներկայացնելու պատգամաւորական ընդհանուր ժողովի քննութեանն ու հաստատութեանը 1912 թուի ել և ՄՈՒՏՔԻ ու գործունէութեան հաշիւը. այլ և կանոնադրութեան 10-րդ յօդուածի համաձայն՝ առաջիկայ 1913 թուի ել և մուտքի մօտաւոր նախահաշիւը:

Մ Ո Ւ Տ Ք

Հ Ա Շ Ի Ի

		Ռուբ.	Կ.	Ռուբ.	Կ.
I.	Մնացորդ առ 1-ն Յունուարի 1912 թ. Տասնը- վեց հազար ֆունտսը որը կապել որ կազմուած է հետևեալ գումարներէրց.				
1 ա.	Պահեստի գումար նախկին տարիներէր . . .	3501	91		
բ.	Պահեստի գումար 1911 թ.	1450	50		
2 ա.	Հիմնական նորոգութեան ֆոնդ նախկին տարիներէր . . .	3501	91		
բ.	Հիմնական նորոգութեան ֆոնդ 1911 թ.	1450	50		
3	Միջ. Նալբանդեանի և Ռ. Պատկանեանի արձան- ների նորոգութեան համար յատկացրած անձե- ռընմխելի գումարը 1911 թ. %-ով	561	81		
4	Ծախսելի գումար	5560	65	16027	28
II.	Հաշուետուութեան տարեշրջանումս. ինչ վանքը մուտք ունեցել է Տասնհինգ հազար հարիւր ինըսուրբութիւնը որը կապել հետևեալ աղ- բիւրներէրց.				
1	Վարելահողերից (1911 թ. ք. կիսամեակի և 1912 թ. ա. կիսամեակի)	6964	24		
2	Անվար հողերից (բուրեանից և ժնիվայից)	2167	76		
3	Տնկարանից (33 դես. 240 ք. ս.)	1020	—		
4	Բարահանքից (1911 թ. ք. կիսամեակի և 1912 թ. ա. կիսամեակի)	1050	—		
5	Բանջարանոցից	162	50		
6	Պարտէզի վարձ	600	—		
7	Պարտէզի կապալառու պ. Մ. Բայալեանցի 'ի հաշիւ պարտքի	400	—		
8	Ամբարանոցներէրց	780	—		
9	Ամբարանոցներէրց (1911 թ. մնացած ապառիկներ)	180	—		
10	Մոմի արդիւնք (կոճատով)	764	42		
11	Եկեղեցու և երգիչների գանձանակներէրց	28	85		
12	Այլ և այլ եկեղեցական նուէրներ	54	95		
13	Այլ և այլ նիւթերի վաճառումից (մորթիների, անասունների, գետնախնձորի, փայտեղէնի, սա- ռոյցի, հին տան, հին խոտի, զոգամի և այլն	413	04		
14	Դրամատներէրց %% 1911 թ.	523	39	15109	15
	Ը ն գ ա մ ե ն ը	—	—	31136	43

1912 թ.

Ե Լ Ք

		Ռուբ.	Կ.	Ռուբ.	Կ.
1.	Հաշուետուութեան տարեշրջանումս. ինչ վանքը էր է ունեցել Տասը հազար հարիւր ֆունտսն որը կապել մէկ կողմէրց.				
1	Վանահօր ոռճիկ	600	—		
2	Տնտես-տիրացուի ոռճիկ և տօնական նուէրներ	510	—		
3	Երգիչների տօների առթիւ նուէրներ	158	10		
4	Ծառայողների ոռճիկներ (պարտիզպանի, կառա- պանի, խոհարարի, դռնապանի, գիշերապանի և դորուշու)	1148	50		
5	Եկեղեցու և շէնքերի պահպանութեան ու նորո- գութեան	805	74		
6	Մոմի ու խնկի	291	—		
7	Վառելիքի ու լուսաւորութեան	307	59		
8	Տարեկան սնունդ վանահօր, պաշտօնեաների, ծառաների և հիւրերի ծախք	1003	52		
9	Անասունների կեր	781	70		
10	Սեղանի և խոհանոցի սարքի ու կարասիքի	94	56		
11	Նոր կառքի, կարկատանների և ձիերի պայտելու	191	13		
12	Պարտէզի ընդհանուր մշակութեան և ծաղկոցների մասոյցի	256	55		
13	Սառոյցի	33	—		
14	Այլ և այլ (օճառ, պոստ և հեռագիր, նպաստ աղ- քատաց, ժապաւինեալ մատեան և այլն)	140	33		
15	Կալուածական ծախքեր (շէնքերի ապահովագրու- թեան, կալուածական հարկի, յայտարարու- թիւնների և այլն)	159	90		
16	Հեռախօսի	79	64		
17	Վանական կառավարութեան ծախք (ծառայի, կառքի և թէյի)	71	95		
18	Ազգիս Վեհափառ Հայրապետի ընդունելութեան ծախք	107	60		
19	Ռուսաստանի սովեթների օգտին պ. Բաղաբա- պետի միջոցով	100	—		
20	Արհեստաւորաց դպրոցին	500	—		
21	Նոր-Նախիջևանի Հայոց Հոգևոր Թեմական դպրանոցին	3500	—	10840	81
22	Մնացորդ առ 1-ն Յունուարի 1913 թ. (որի մէջ է նաև 1912 թ. պահեստի և հիմնական նորո- գութեան 3021 ու 82 կողմէրց)	—	—	20295	62
	Ը ն գ ա մ ե ն ը	—	—	31136	43

Մ Ո Ւ Տ Ք

ՆԱԽԱՀԱ

		Ռուբ.	Կ.	Ռուբ.	Կ.
I.	Մնացորդ առ 1-ն Յունուարի 1913 թ.	—	—	20295	62
II.	1913 թ. ընթացքում ս. ինչ վանքը մուտք պիտի ունենայ մօտաւորապէս Տաւրի վեց հազար ինը հարիւր խաւերկու ուրբի յիսուն յոսկոպէկ հետեւալ աղբիւրներից				
1	1912 թ. աճրդով տրուած 265 դես. 1264 ք. ս. վարելահողի ք. կիսամեակի վարձը (մինչև սեպտ. 1-ը 1913 թ.)	4050	45		
2	1913 թուին վարձու տրուելիք 231 դես. 1338 ք. ս. վարելահողի առաջին կիսամեակի վարձը (1913 սեպտեմբերի 1-ից մինչև տարեվերջը)	3465			
3	Արօտատեղիների վարձը (200 դես. բուրեանի և ժնիվայի)	1700			
4	Տնկարանի վարձ «Ռամ» վաճառականական տրնից (33 դես.)	1270			
5	Ստեփան Ակսենովից (10 դես. հողի վարձ)	150			
6	Ստեփան Ակսենովից 1912 թուին համար	150			
7	Բանջարանոցից	475			
8	Բանջարանոցից (1912 թուինց մնացած)	200			
9	Քարահանքի տարեկան վարձ	1500			
10	Քարահանքից (1912 թուինց մնացած ստանալիք, որ մտել է 1913 թ. յունուարի մէջ)	450			
11	Պարտէզի տարեկան վարձ	600			
12	Պարտէզի կապալառու պ. Մարգար Քայալեանից ի հաշիւ պարտքի	500			
13	Ամարանոցներից	780			
14	Մոմի արդիւնք	800			
15	Այլ և այլք	150			
16	Դրամագլխի % % 1912 թ.	682	09	16922	54

Ը ն դ ա մ ե ն ւ .

37218 16

Սախազան Վ. Կ.

Վանահայր Վահան վարդապետ Տէր-Գրիգորեան

Վ. Կ. Անդամներ

Յովհաննէս Շապուշիկեան
Աբգար Գերիշանեան
Յովակիմ Սաղիբեան

Գործավար-անդամ՝ Գ. սարկ. Զէօրէքչեան

ՇԻԻ 1913 թ.

Ե Լ Ք

		Ռուբ.	Կ.	Ռուբ.	Կ.
1.	1913 թուին ընթացքում ս. ինչ վանքը ելք պիտի ունենայ մօտաւորապէս խաւերկու ուրբի յիսուն յոսկոպէկ հետեւալ աղբիւրներից				
1	Վանահօր ոռճիկ	900	—		
2	Տնտես-տիրացուի ոռճիկ տօնական նուէրներով	500	—		
3	Երգիչներին նուէրներ տօնների առթիւ	150	—		
4	Ծառաների ոռճիկներ (պարտիզպանի, կառապանի, խոհարարի, դռնապանի, գիշերապանի և դորուշու)	1148	—		
5	Մոմի և խնկի	290	—		
6	Վառելիքի ու լուսաւորութեան	300	—		
7	Տարեկան սնունդ վանահօր, սպասաւորների և հիւրերի ծախք	1000	—		
8	Անասունների կեր	700	—		
9	Կարասիքի և սեղանի ու խոհանոցի սարքի	100	—		
10	Կառքերի նորոգութեան և ձիերի պալտելու	100	—		
11	Պարտէզի ընդհանուր մշակութեան և ծաղիկոցների	400	—		
12	Սառույցի	35	—		
13	Այլ և այլք	140	—		
14	Կալուածական ծախքեր (շէնքերի տպահովագրութեան, կալուածական հարկի, յայտարարութիւնների և այլն)	250	—		
15	Հեռախօսի	160	—		
16	Վանական կառավարութեան ծախք	70	—		
17	Նոր-Նախիջևանի Հայոց Հոգևոր Թեմական դպրանոցին նպատ	3500	—		
18	Արհեստաւորաց դպրոցին նպատ (մի տարով)	500	—		
19	Տաւրի գիւտի 1500-ամեակի և տպագրութեան 400-ամեակի յորելեանական տօնների յաւերժացման համար Ամենայն Հայոց Հայրապետի հաստատած կազմուելիք դպրոցական ֆօնդին (միանուագ)	1000	—		
20	Ս. Էջմիածնի Գէորգեան ձեմարանին նպատ (տարեկան)	500	—		
21	Եկեղեցու և պատերի նորոգութեան	1500	—		
22	Պահեստի գումար տարեկան (եկամուտի 10%-ը)	1692	—		
23	Հիմնական նորոգութեան ֆօնդ (տարեկան եկամուտի 10%-ը)	1692	—		
24	Անասունների համար կառուցուած շէնքի յարդարման ծախք	800	—		
25	Սանդուղքի շինութեան	4000	—	21427	—

Ը ն դ ա մ ե ն ւ .

21427

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ք Ի Ր

Վանական Կառավարութիւնը՝ ներկայացնելով ծխական-պատգամաւորական ընդհանուր ժողովից 1912 թուի հաշիւը և 1913 թուի նախահաշիւը, կարևոր է համարում յարակցել նաև սոյն համառօտ տեղեկագիրը՝ իբրև պարզաբանութիւն հաշուի և նախահաշուի:

ՎԱՆԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Վանական Կառավարութիւնը առաջնորդուելով ս. Պաշտօնական Կրթութեան համար ժամանակաւորապէս 1912 թուի ԸԹԱՅԲՈՒՄ: հաստատուած կանոնադրութեամբ իւր էական պարտքն է համարել կառավարել Վանքապատկան կալուածները, հոգ տանել նոցա արդիւնաբերութեան մասին և բարեկարգ վիճակի մէջ պահել թէ կալուածները և թէ վանքը: Այս նպատակով Վ. Կ. 1912 թուի ընթացքում ունեցել է 7 նիստ, ուր՝ բացի ընթացիկ գործերի կարգաւորութիւնից և ելումուտի ամսական հաշուեքննութիւնից, խորհրդածութեան առարկայ են դարձել եղած կալուածների արդիւնաւոր շահագործութեան վերաբերեալ բազմաթիւ հարցեր, առաջարկուել են վանքի ընդհանուր բարենորոգման և եկամուտի նոր աղբիւրներ ստեղծելու ծրագրներ, որոնք սակայն Վ. Կառավարութիւնից անկախ պատճառներով մինչև օրս իրագործուած չեն:

Վանական Կառավարութեան գործունէութեան իսկական պատկերը տալու համար՝ կարևոր էր մի առ մի թուել վանքի եկամտի բոլոր աղբիւրները և նկարագրել նոցա շահագործութեան եղանակը: Սակայն 'ի նկատի առնելով որ Վ. Կ. ներկայ կազմը՝ իւր նախընթաց տարիների տեղեկագրերի մէջ արդէն քանիցս առիթ ունեցել է լուսաբանելու յիշեալ խնդիրները՝ աւելորդ համարելով նոյնը կրկնել՝ կանցնի հաշուի և նախահաշուի մի քանի յօդուածների բացատրութեան:

Վանական Կառավարութեան 1912 թուի հաշուապատկերի մէջ գիտելի է, որ քարահանքից այս տարի ստացուել է 1050 ուռլի, այն ինչ քարահանքը, ինչպէս յայտնի է, անցեալ տարուանից տրուած է տարեկան 1500 ուռլով և երեք տարի ժամանակով: Այս թիւրիմացութիւն չէ, այլ մեկնուում է նրանով, որ 1912 թուի առաջին կիսամեակի 750 ուռլուց կապալառուն ներմուծել է միայն 300 ուռլին, իսկ մնացեալ 450 ուռլին ներմուծել է 1913 թուին և պիտի մտնի 1913 թուի հաշուի մէջ, որ երևում է նախահաշուից:

Հետախուզող աչքը դիտած կլինի նաև, որ 1912 թուին բանջարանոցից ստացուել է միայն 162 ուռլի 50 կոպէկ՝ փոխանակ 400 ուռլու: Այս ևս բացատրւում է նրանով, որ տարեկան վարձը երկանուագ է ներմուծուում՝ մէկը մարտին, միւրը՝ հոկտեմբերին. վերոյիշեալ գումարը վանքի անվճար առած 37 ո. 50 կոպէկի բանջարեղէնով կազմում է մարտի ներմուծանելիքը. իսկ ինչ կվերաբերի հոկտեմբերի ներմուծման, կապալառուն՝ Բալկանեան պատերազմի պատճառով ստիպուած լինելով հայ-

րենիք դառնալ, անկարող է եղել 1912 թուի հոկտեմբերին ներմուծանելիք 200 ուռլին ժամանակին ներմուծել՝ և խոստացել ու գրաւոր խոստանում է վերադարձից յետոյ մարտին ներմուծանելի գումարի հետ միասին ներմուծել: Գալով այն խնդրին՝ թէ ինչու համար 1912 թուի կապալաւարձը փոխանակ 475 ուռլու հաշուած է 400 ո. պէտք է նկատել, որ Վ. Կ. նախանցեալ տարուայ ոչ սովորական հեղեղների պատճառով բանջարանոցի կապալառուի կրած զգալի վնասը 'ի նկատի առնելով՝ յարգեց նրա խնդիրը և որոշեց 1912 թուի վարձը 75 ուռլի պակասեցնել:

Անցնելով նախահաշուին՝ Վ. Կ. կհրաւիրէ Պատգամաւորական Ժողովի ուշադրութիւնը յատկապէս մուտքի 11-րդ և 12-րդ յօդուածների վերայ, որ վերաբերում է պարտէզի կապալատուութեան: Թէև 1912 թ. ապրիլի 8-ին գումարուած ծխական պատգամաւորական ժողովը որոշել էր վանքի պարտէզը հէնց առաջիկայ տարուանից վարձու տալ այնպէս, ինչպէս քաղաքը վարձու է տալիս տնկարանն ու անտառը, բայց Վ. Կ. անկարող էր գործադրել 1913 թուից, 'ի նկատի առնելով իւր նօտարական գրաւոր պայմանը:

Վանական Կառավարութեան կազմած 1913 թ. նախահաշուի մէջ գիտելի են նաև 19-րդ և 20-րդ յօդուածները: Վ. Կ.՝ գիտակցելով Հայրապետական սրբատառ Կոնդակով հաստատուած դպրոցական ֆօնդի կարևորութիւնը, 19-րդ յօդուածով յատկացրել է յիշեալ ֆօնդին միանուագ 1000 ուռլի, իսկ 20-րդ յօդուածով սահմանել է ս. էջմիածնի Գէորգեան հոգևոր ձեռնարանին տարեկան 500 ուռլի՝ 'ի նկատի առնելով այդ հաստատութեան մեծ կարիքը, նրա ընդհանուր ազգային բնաւորութիւնը և նրա մատուցած ու մատուցանելիք մեծ ծառայութիւնը: Վ. Կ. կատարելապէս հաւաստիացած լինելով՝ թէ իւր այս որոշմամբ կարող էր միայն Պատգամաւորական Ժողովի մտքերի և զգացմունքների արտայայտողը համարուել և նրա խրախուսանքին արժանանալ՝ վրստահութիւն առաւ այս մասին հաղորդել Նորին Վեհափառութեանը՝ յարակցելով որ դրամի առաքումը տեղի կունենայ՝ երբ Պատգամաւորական Ժողովը ընդունէ նախահաշիւը: Ուշադրութեան արժանի է նաև 26-րդ յօդուածը, որ վերաբերում է սանդուխի կառուցմանը: Այս խնդիրը հին է և մտել էր անցեալ տարուայ նախահաշուի մէջ և Պատգամաւորական Ժողովից ընդունուել, որ դժբաղդաբար Վ. Կառավարութիւնից անկախ պատճառով անկարելի եղաւ 'ի կատար ածել, բայց որի շինութեանը արդէն ձեռնարկուած է:

Հին է նաև 25-րդ յօդուածը, որ վերաբերում է վանքի գանազան տնտեսական պէտքերին ծառայելու համար կառուցուած շէնքի յարդարմանը: Այդ շէնքը վեց տարի սրանից առաջ կառուցուած է եղել, բայց իւր անյարմար տեղադրութեան պատճառով չի ծառայել այն նպատակներին, որոնց համար յատկապէս կառուցուել է: Վ. Կ. անցեալ տարի այդ խնդիրը դրել էր Պատգամաւորական Ժողովի առաջ և ստացել նրա հաճութիւնը յարդարելու և յարմարեցնելու որոշ նպատակների. բայց դժբաղդաբար անկարող լինելով 'ի կատար ածել՝ թողեց նմանապէս այս տարուայ:

Վ. Կառավարութիւնը իւր հնգամեայ գործունէութեան շրջանում շատ անգամ է առիթ ունեցել խօսելու վանքի հիմնական նորոգութեան մասին, բայց միայն այս տարի այդ խնդիրը դարձաւ նրա յատուկ և լուրջ խորհրդակցութեան առարկայ և 1913 թուի

ապրիլի 1-ին դումարուած նիստում որոշեց՝ եկեղեցու թէ ներքին և թէ արտաքին նորոգութիւնները հայկական ոճով կատարելու համար՝ հրաւիրել Տփղիսից ս. էջմիած-նի շէնքերի հայկական ոճով կառուցող և նորոգող ճարտարապետներին խորհրդակ-ցելու և ծրագիր կազմել տալու, որպէս զի այդ ընդհանուր ծրագրով մաս-մաս նո-րոգուի տաճարը մի քանի տարուայ ըրթացքով:

Վ. Կառավարութիւնը անցեալ տարի ծրագրել էր «Քիստեան» կոչուած ամա-րանոցները քակել և միքանի շէնքերից մէկ կամ երկու ամարանոցային շէնք կա-ռուցանել ագարակի վանքապատկան կալուածում, որ նուիրել է հանգուցեալ Ստեփ. Խաղնապարեանը: Բայց լսելով վարպետների կարծիքներն ու բացատրութիւնը իւր այս դիտաւորութիւնից յետ կեցաւ, և եկաւ այն եզրակացութեան, որ աւելի օգտակար կլինի այդ շէնքերը կանգուն վիճակի մէջ վաճառել՝ երբ յարմար առիթ ներկայանայ, քան թէ նոցանից նոր շէնքեր կառուցանել:

Ի վերջոյ Վ. Կ. պարտք է համարում մի քանի խօսք ևս ասել վանքի աղբիւրի շահագործման խնդրի մասին: Այս առթիւ անցեալ տարուայ տեղեկագրից յայտնի է Պատգամաւորական ընդհանուր Ժողովին, որ Վ. Կառավարութեան և քաղաքային դու-մայի փոխադարձ համաձայութեամբ մի պայմանագիր մշակուեցաւ և ստորագրութիւն-ներով վաւերացուեցաւ այն, որի զօրութեամբ քաղաքը պարտաւորուած է աղբիւրի ջուրը քաղաք բերել, եթէ միայն հետազոտութիւնները ցոյց տան, որ վանքի աղ-բիւրը ընդունակ է օրական 200000 դոյլ ջուր տալու: Տարուց աւելի է որ կատարուած են հետազոտութիւններ և քաղաքի կողմից նշանակուած յանձնաժողովի դիտողութիւն-ները հաստատում են, որ աղբիւրը օրական 150000 դոյլից աւելի ջուր է տալիս, բայց մինչև օրս ոչ մի պաշտօնական տեղեկութիւն չէ ստացել քաղաքի կողմից:

Այս իսկ պատճառով Վ. Կ. գրաւոր դժմումն ուղղեց պ. Քաղաքապետին իմանալու համար՝ թէ արդեօք քաղաքը մտադիր է ջուրն առնել թէ ոչ, առաջարկելով միանգա-մայն որ քաղաքը, ի դէպ մերժման, ըստ պայմանի աղբիւրը իւր նախկին վիճակին վերածէ և վանքին յանձնէ:

ՎԱՆԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ վանական կառավարութեան ներկայ կազմը հաստա-ն Ե Ր Կ Ա Յ Կ Ա Ջ Մ Ը տուած է իւր պաշտօնի մէջ թեմիս Գերապատիւ Առաջ-նորդից 1911 թ. եռամեայ ժամանակով և կազմուած է հետևալ անձերից.

1. Տէր-Վահան վարդապետ Տէր-Գրիգորեանց՝ վանահայր և նախագահ՝ Վ. Կ.
2. Շապուշնիկեան Յովհաննէս՝ անդամ Վ. Կ.
3. Գերիշանեան Աբգար՝ անդամ Վ. Կ.
4. Սագիրեան Յովակիմ՝ գանձապահ-անդամ Վ. Կ.
5. Չէօրէքչեան Գէորգ սարկաւազ՝ անդամ Վ. Կ. և գործավար
6. Շապովալեան Մարտիրոս՝ անձնափոխանորդ
7. Ալլահվերդեան Մանուկ՝ հաշուապետ
8. Խամբուրեան Յովակիմ՝ »
9. Չաթալբաշեան Սերովբէ՝ »

Նախագահ վանական կառավարութեան

Վանահայր Վահան վարդապետ Տէր-Գրիգորեանց.

Անդամներ Վ. Կ.

Յովհաննէս Շապուշնիկեան
Աբգար Գերիշանեան
Յովակիմ Սագիրեան

Գործավար-անդամ՝ Գէորգ սարկ. Չէօրէքչեան

1006

0028026

1006

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0028026

